

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
BANJALUKA
Broj: 71 0 P 235973 21 Rev
Dana, 27.07.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Gorjane Popadić, kao predsjednika vijeća, Violande Šubarić i Biljane Tomić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja N.I.b.l. d.o.o. S., kojeg zastupa punomoćnik V.B., dipl. pravnik zaposlen kod tužitelja, protiv tuženog G.B. iz T., koga zastupa M.B., advokat iz B., radi duga, vrijednost spora 760.600,65 KM, odlučujući o reviziji tuženog protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 235973 20 Gž od 23.02.2021. godine, na sjednici vijeća održanoj dana 27.07.2021. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 235973 17 P od 30.06.2020. godine obavezan je tuženi da tužitelju isplati cjelokupno potraživanje u ukupnom iznosu od 760.600,65 KM, sa zakonskom zateznom kamatom počev od 18.03.2014. godine kao dana kad su mjenice dospjele na plaćanje do dana isplate, kao i da mu nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 15.212,00 KM.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 235973 20 Gž od 23.02.2021. godine (pogrešno označeno 23.02.2020.) žalba tuženog je odbijena i potvrđena prvostepena presuda, te je odbijen i njegov zahtjev za naknadu troškova žalbenog postupka u iznosu od 18.712,00 KM.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tuženi pobija drugostepenu presudu zbog povreda odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se pobijana presuda preinači tako da se tužbeni zahtjev u cjelini odbije.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u ovoj parnici je zahtjev tužitelja da mu tuženi isplati iznos od 760.600,65 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 18.03.2014. godine kao dana dosjelnosti mjenica na plaćanje do isplate.

Tokom postupka kod prvostepenog suda utvrđeno je slijedeće činjenično stanje: da je tužitelj sa D.k. d.o.o. B. dana 20.03.2007. godine zaključio četiri ugovora o finansiranju pokretnina

i da su svi ugovori zaključeni na rok od 60 mjeseci; da je tužitelj sa D.k. d.o.o. B. dana 05.09.2007. godine zaključio četiri ugovora o zajmu-finansiranju pokretnina, da su i ovi ugovori zaključeni na rok od 60 mjeseci; da je tuženi radi obezbjeđenja naplate potraživanja iz navedenih ugovora izdao mjenice broj ..., ..., ..., ... i ...; da je za sve navedene mjenice tuženi sporazumima i izjavama o obavezi na temelju vlastite mjenice ovlastio tužitelja da u svako doba može koristiti vlastite mjenice i u tu svrhu unijeti dopune koje smatra potrebnim za naplatu mjenica; da iz obavijesti broj ... od 02.10.2013. godine proizlazi da je tužitelj obavijestio tuženog da nije podmirio dospjelo dugovanje, te ga pozvao da u roku od 15 dana od obavijesti izmiri dug u iznosu od 740.219,44 KM; da su navedene mjenice protestovane kod Osnovnog suda u Banjaluci i da iz sumarnog pregleda plaćanja D.k. d.o.o. B. proizlazi da su povremeno uplaćivani određeni iznosi na ime duga po navedenim ugovorima.

Polazeći od naprijed utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je zaključio da je neosnovan prigovor zastarjelosti potraživanja koji je istakao tuženi, da se radi o vlastitim mjenicama tuženog koje nemaju formalnih nedostataka, da je tuženi mjenični obveznik prema tužitelju, kao mjeničnom povjeriocu za isplatu mjenične sume označene u navedenim mjenicama, pa je pozivom na odredbu člana 111. Zakona o mjenici („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 32/01, u daljem tekstu: ZM) i člana 277. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04, u daljem tekstu: ZOO), usvojio tužbeni zahtjev.

Drugostepeni sud je, odlučujući o žalbi tuženog, prihvatio kao pravilna činjenična utvrđenja i pravni stav prvostepenog suda, te je žalbu odbio i potvrdio prvostepenu presudu.

Osporena odluka je pravilna i zakonita.

Odredbom člana 111. ZM zakonodavac nije dao definiciju vlastite ili sopstvene mjenice već je samo odredio njene bitne elemente prema kojima se tom mjenicom njen izdavalac bezuslovno obavezuje da će je isplatiti, pa ona nema poziv za plaćanje kao što je slučaj kod trasirane mjenice, a njena valjanost nije uslovljena njenim izdavanjem na propisanom mjeničnom blanketu, jer nema blanketeta zvaničnog izdanja za vlastitu mjenicu.

Prema odredbi člana 113. ZM na vlastitu mjenicu se primjenjuju odredbe o trasiranoj mjenici, ako nisu u suprotnosti sa prirodom mjenice, a prema članu 114. stav 1. istog zakona, izdavalac vlastite mjenice odgovara onako kako odgovara akceptant trasirane mjenice.

Bjanko mjenica postoji kada njen izdavalac u trenutku izdavanja mjenice ne popuni sve bitne elemente već postigne sporazum sa remitentom da je on popuni nedostajućim elementima i kao takvu preda radi isplate na dan dospelosti. Odredbom člana 18. stav 2. ZM je propisano da, ako je mjenica, koja je u vrijeme izdavanja bila nepotpuna, naknadno ispunjena protivno postojećem sporazumu, povreda ovog sporazuma se imaocu mjenice ne može prigovoriti, osim ako ju je stekao zlonamjerno ili ako je pri sticanju mjenice postupio sa krajnjom nepažnjom. Izdavanjem ove mjenice dužnici preuzimaju veliki rizik jer mjenični povjerilac može mjenicu popuniti suprotno sporazumu. Stoga su povjerenje, savjesnost i poštenje esencijalne pretpostavke na kojima se zasniva izdavanje i funkcionisanje bjanko mjenice. Savjesnost se kod mjenice pretpostavlja, što znači da je na revidentu bio teret dokazivanja da je tužitelj bio nesvjestan.

Banke kao zajmodavci naročito upotrebljavaju mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja povrata odobrenih kredita. Prilikom zaključivanja ovih ugovora, korisnik kredita predaje banci

mjenicu trasiranu na sebe i time kao glavni dužnik preuzima obavezu da, prema potrebi, isplati mjenicu. Na ovaj način mogu postupiti i treća lica koja nisu korisnici kredita, već garanti vraćanja kredita. U takvim slučajevima, kao što je bilo i u spornom, najčešće se izdaje bjanko mjenica.

U konkretnom slučaju, suprotno tvrdnji revidenta, pravilan je zaključak nižestepenih sudova da se radilo o vlastitim mjenicama koje su bjanko potpisane, što je bilo poznato i tuženom već 05.09.2007. godine u momentu potpisivanja pet „sporazuma i izjava o obavezi na temelju vlastite mjenice“. Naime, tuženi je kao instrument obezbjeđenja ispunjenja obaveza iz ugovora o kreditu, izdao tužitelju pet bjanko vlastitih mjenica i dao pet izjava kojim je izričito ovlastio tužitelja da popuni mjenice upisujući mjenični iznos u visini glavnice i kamata te druge podatke koji su potrebni za naplatu mjenica.

Nisu osnovani revizioni prigovori da nije pravilno utvrđen datum dospelosti obaveze, da je tužitelj u mjenicama samovoljno označio te datume i da su obaveze dospjele 2012. godine kako je određeno u ugovorima o kreditu.

Mjenica je bezuslovan i apstraktan pravni posao, koji je nezavisan od osnovnog posla kome služi. Apstraktnost pravnog posla faktički znači da iz tog pravnog posla nije moguće utvrditi razlog postojanja neke obaveze odn. prava. Apstraktnost mjenice kao pravnog posla proizlazi iz ZM iako taj zakon ne definiše izričito mjenicu kao apstraktan pravni posao, ali ni u jednoj svojoj odredbi ovaj zakon ne povezuje prava i obaveze iz mjenice sa pravima i obavezama iz osnovnog pravnog posla iz koga je mjenica nastala. Zbog toga je u mjeničnom sporu isključeno svako raspravljanje o osnovnom poslu iz koga mjenica potiče.

I načelo mjenične strogosti čini mjenicu potpuno nezavisnom od pravnog posla iz koga je nastala. Jedini osnov mjenica ima u jednostranoj izjavi njenih potpisnika, pa nižestepeni sudovi prilikom raspravljanja ovog spora nisu ni bili dužni da ispituje osnov iz koga su nastale mjenice. Odgovornost revidenta se zasniva na njegovoj mjeničnoj obavezi prema članu 48. ZM, a ne na obavezi jemca.

Mjenično-pravna obaveza stvara se već predajom bjanko mjenice i prenosom prava na njenu popunu odn. postoji od momenta potpisivanja bjanko mjenice, ali je njeno dejstvo pod suspenzijom. Po ocjeni ovoga suda, revident nije smatrao da tužitelj neosnovano drži mjenice u svom posjedu jer bi u protivnom tražio povrat datih sredstava obezbjeđenja, što nije učinio.

Opšteprihvaćeno stanovište u sudskoj praksi je da se bjanko mjenica mora popuniti u skladu sa sporazumom povjerioca i dužnika. Samo ako takvog sporazuma nema, bjanko mjenicu treba popuniti u skladu sa uslovima i rokovima otplate iz osnovnog posla. Prilikom izdavanja bjanko mjenice bitno je postojanje namjere njenog izdavaoca da obavezne sastojke mjenice naknadno popuni imalac u skladu sa datim ovlaštenjem.

Mjenična izjava predstavlja ovlaštenje za popunjavanje mjenice koje se zajedno sa mjenicom predaje povjeriocu, jer valjano izdavanje bjanko mjenice pretpostavlja davanje ovlaštenja primaocu od izdavaoca mjenice da obavezne sastojke može naknadno upisati. Osnovno je pravilo da se mjenično ovlaštenje daje pismeno, ali ono može biti dato i prećutno (samo predavanje mjenice povjeriocu kada je ona ugovorena kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja) odnosno usmeno.

Pravo na popunu bjanko mjenice obuhvata pravo unošenja svih bitnih mjeničnih sastojaka koji nedostaju, a prije svega mjenične svote i dospelosti mjenice. Pravo na popunjavanje bjanko mjenice u načelu ne zastarijeva, ali se prilikom njenog izdavanja može ugovoriti rok do koga će se ista popuniti. U mjeničnim izjavama, koje je dao za popunu mjenica, tuženi nije odredio rok do koga se mjenice mogu popuniti, niti tvrdi da je takav rok ugovoren.

Suprotno revizionim navodima, tužitelj je popunio predmetne mjenice u skladu sa pismenim ovlaštenjem koja mu je dao tuženi, a čiji sadržaj tuženi tokom postupka nije osporio. Prema tim izjavama tuženog, tužitelj je mogao u predmetne mjenične isprave upisati iznose mjeničnog duga (glavnicu i kamatu) kao i druge podatke potrebne za naplatu mjenica, što znači da je tužitelju data i mogućnost da u mjenice unese dan dospjeća plaćanja jer je to bitan sastojak koji u momentu izdavanja mjenica nije bio poznat (kao ni mjenične sume), a volja tuženog kao izdavaoca mjenice je bila da ovlasti remitenta tj. tužitelja da popuni blankete saglasno sporazumima (izjavama), što je on i učinio, unoseći kao dane dospjeća konkretan datum (18.03.2014. godine), a to je dozvoljen način određivanja dospelosti duga iz mjenice, shodno ZM.

Iz navedenog proizlazi da je rok dospjeća po bjanko mjenici, u kojoj taj datum nije popunjen, opredijeljen izjavom mjeničnog dužnika odnosno njegovim sporazumom sa mjeničnim povjericom, a mjenični povjerilac je ovlašten i dužan odrediti taj dan u skladu sa sporazumom. Svakim drugačijim tumačenjem mogućnosti imaoca bjanko mjenice za popunjavanje nepotpune bjanko mjenice u dijelu koji se odnosi na rok dospjeća mjeničnog duga i vezivanjem dospjeća mjeničnog duga za rok dospjeća duga iz glavnog posla, dovela bi se u pitanje svrha postojanja mjenice kao sredstva obezbjeđenja plaćanja iz osnovnog posla, a zbog kraćih rokova zastarijelosti mjenično-pravnih zahtjeva koji su propisani ZM, od onih propisanih u ZOO.

Prema odredbama člana 80. st. 1. i 2. ZM, svi mjenično-pravni zahtjevi protiv akceptanta zastarijevaju za tri godine, računajući od dospelosti, a mjenično-pravni zahtjevi imaoca mjenice protiv indosanta i trasanta zastarijevaju za godinu dana počev od dana blagovremeno podignutog protesta, a ako mjenica sadrži odredbu „bez troškova“, onda od dospelosti.

Zastarni rok u kome zastarijevaju mjenično-pravni zahtjevi daje pravnu sigurnost mjenično-pravnim dužnicima da se od njih povjerilac neće moći naplatiti nakon proteka određenog vremena od dospelosti mjenično-pravnog zahtjeva odnosno blagovremeno podignutog protesta tj. da će se moći uspješno protiviti takvim zahtjevima isticanjem prigovora zastare.

Kako se u konkretnom slučaju ne radi o mjenicama po viđenju (to je mjenica u koju nije upisan rok njene dospelosti) već o vlastitim mjenicama, pravilan je zaključak nižestepnih sudova da potraživanje tužitelja nije zastarjelo. Ovo stoga što je rok dospjeća mjeničnog duga određen sa danom 17.03.2014. godine, a prijedlog za izvršenje podnesen kod suda 05.04.2016. godine, pa je nesumnjivo da nije protekao rok zastarijelosti mjeničnog zahtjeva iz člana 80. ZM, slijedom čega je pravilna odluka o usvajanju zahtjeva tužitelja, pri situaciji da je postojanje i visina duga bilo nesporno.

Kod takvog stanja stvari, drugostepeni sud je, suprotno tvrdnji revidenta, pravilno zaključio da je tužitelj izvedenim dokazima dokazao osnovanost tužbenog zahtjeva, pa su neosnovani svi

revizioni navodi da je prilikom donošenja pobijane odluke pogrešno primijenjeno materijalno pravo.

Paušalno je pozivanje revidenta da je pobijana odluka zahvaćena povredom odredaba parničnog postupka iz člana 231. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 58/03, 85/03, 74, 05, 63/07, 49/09 i 61/13, u daljem tekstu: ZPP), jer suprotno proizlazi iz obrazloženja pobijane odluke, pa je slijedom toga neosnovan i ovaj revizioni prigovor.

Iz navedenih razloga odlučeno je kao u izreci na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Gorjana Popadić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić